

Секція: Міжнародні економічні організації та установи: економічна влада у
новому форматі

Скоробогатова Н. Є.

кандидат економічних наук, доцент

НТУУ «Київський політехнічний інститут», м. Київ, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ФІНАНСОВИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Розвиток співробітництва між державами та іншими учасниками міжнародних відносин пов'язаний з функціонуванням цілої системи міждержавних та недержавних організацій глобального і регіонального значення. Зростання взаємозалежності світових інституцій, виникнення та загострення глобальних проблем спонукали зростання актуальності пошуку шляхів підвищення ефективності багатостороннього співробітництва та поширенню його сфери. Міжнародне співробітництво у матеріальній сфері проявляється у таких формах: міжнародна спеціалізація та кооперація виробництва; спільне виробництво продукції на дво- чи багатосторонній основі, коли окремі країни беруть участь у випуску тієї чи тієї продукції; праця у сфері капітального будівництва; організація спільних підприємств. На сучасному етапі існування валютно-фінансового співробітництва міжнародні організації відіграють все більш помітну роль в світовій економіці. Їх діяльність вносить необхідне регулювання та сприяє встановленню стабільності у функціонування валютно-розрахункових відносин. Серед найбільш впливовіших міжнародних валютно-фінансових інституцій виділяють так звані «Бреттон-Вудські організації», до яких відносять Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк (СБ). Окрім того найбільш потужними та дієвими організаціями також є Банк міжнародних розрахунків, регіональні банки та валютно-кредитні організації Європейського Союзу (Європейський фонд валютного співробітництва, Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції і розвитку, Північної Америки (Міжамериканський банк розвитку), Південно-Східної Азії (Азіатський банк

розвитку) та ін. [1]. Деякі країни Східної та Центральної Європи досягли значних економічних результатів саме завдяки підтримці міжнародними кредиторами реформ, здійснюваних їх керівництвом. Країни з невисоким рівнем реформ, такі як Білорусь та Узбекистан, змогли утримати стару структуру виробництва шляхом субсидій та цільового кредитування [2]. Аналіз літературних джерел свідчить про наявність відмінностей організації співпраці міжнародних фінансових організацій з тими чи іншими країнами, проте основні елементи програм економічної стабілізації були викладені на сесії МВФ у 1985 році. Особливе місце в економічних програмах, що розробляються спільно з Фондом, займають такі основні агреговані економічні показники: внутрішній кредит, дефіцит державного бюджету, міжнародні резерви і зовнішня заборгованість, а також ключові елементи системи ціноутворення, включаючи курс валюти, процентні ставки, а в деяких випадках і ціни на конкретні товари, що істотно впливають на державні фінанси і зовнішню торгівлю країни-позичальника. У період дії угоди про кредит Фонд веде спостереження за здійсненням програми економічних реформ у даній країні на основі критеріїв реалізації. Ці критерії відбираються з урахуванням економічної та інституціональної структури країни, наявності даних, доцільності концентрації зусиль на широких макроекономічних показниках, а також ряду інших факторів. Хід реалізації економічної програми контролюється Фондом за допомогою періодичних оглядів. Стабілізаційні програми ставлять своєю основною метою вплив на сферу пропозиції за рахунок таких заходів, як усунення диспропорцій, що перешкоджають зростанню експорту, і підвищення ефективності державних витрат. Ці заходи допомагають зменшити розбалансованість економіки країни-позичальника і поліпшують перспективи її економічного зростання.

Кожна з міжнародних фінансових організацій використовує власні форми та механізми співробітництва з Україною. Аналіз наявного досвіду співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями дає змогу зробити висновок щодо зацікавленості нашої країни у таких формах співробітництва: забезпечення національних інтересів держави як рівноправного учасника міжнародного поділу праці, суб'єкта глобальних економічних та фінансових ринків; отримання та

впровадження нових виробничих технологій, інвестицій та інформаційних технологій; отримання безпосередньої фінансової допомоги на пільгових умовах.

З боку міжнародних фінансових організацій основні інтереси полягають у наступних напрямках: розробка та реалізація проектів макроекономічної стабілізації, структурних економічних перетворень, проектів екологічного характеру та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи; моніторинг соціально-економічних і політичних процесів в Україні, надання обов'язкових до виконання рекомендацій; надання технічної допомоги за умови виконання поставлених по кожному проекту завдань тощо.

Співробітництво має бути взаємовигідним для усіх його учасників. Як правило, ефективність міжнародного співробітництва із закордонними партнерами оцінюється за трьома напрямками, а саме: за рівнем управління – на рівні держави, окремого регіону, конкретного підприємства, його підрозділів; за видами діяльності – зовнішня торгівля, науково-технічне співробітництво, валютно-фінансова, інвестиційна діяльність, спільне підприємництво тощо; за часовим інтервалом – коротко-, середньо- і довгостроковий.

Відповідно виділяють і різні види аналізу та показники ефективності [2]: інституційний аналіз – передбачає оцінку політичних, правових, організаційних умов здійснення зовнішньоекономічної діяльності; комерційний аналіз (аналіз ринку) – передбачає оцінку існуючої ринкової ситуації (насамперед попиту і цін) та оцінку імовірної зміни кон'юнктури; технічний аналіз – передбачає вивчення сукупності прийомів, що дозволяють здійснити певну зовнішньоекономічну операцію або реалізувати проект та з'ясувати рівень досконалості технічного супроводження; фінансовий аналіз – здійснюється з метою обґрунтування ефективності зовнішньоекономічної діяльності виходячи з інтересів власника; економічний аналіз – відбувається через порівняння витрат і результатів і має за мету визначення користі, яку дістане суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, держава і суспільство у цілому у разі здійснення певного виду зовнішньоекономічної діяльності; до завдання такого аналізу входить також визначення ризику, з яким буде пов'язана зазначена діяльність; соціальний аналіз

– передбачає оцінку соціальних наслідків впливу зовнішньоекономічної діяльності; екологічний аналіз – робиться висновок про вплив певних зовнішньоекономічних операцій та проектів на навколишнє середовище і політику уряду щодо цього.

Отже, міжнародне співробітництво загалом, та його економічна складова зокрема, реалізується за рахунок підвищення економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності країни шляхом застосування різноманітних методів та здійснення оцінки їх ефективності в окремих областях діяльності. На національному рівні оцінці підлягає зовнішньоторговельний ефект, науково-технічний ефект, ефект спеціалізації та кооперування, результат подолання дефіциту ресурсів, збереження ресурсів на майбутнє, підвищення іміджу країни на міжнародному рівні та ін. На макроекономічному рівні доцільним є визначення соціальної та економічної ефективності. Соціальна ефективність виявляється як вплив зовнішньоекономічних операцій на рівень життя населення, задоволення попиту споживачів, покращення структури ринку товарів та послуг. Економічна ефективність виявляється у тому, що потреби національної економіки задовольняються закупівлею товарів за кордоном, при цьому валютна виручка, необхідна для здійснення імпорту, забезпечується за рахунок експорту товарів вітчизняних виробників. Критерієм ефективності зовнішньоекономічної діяльності на макрорівні є зростання національного доходу держави за рахунок збільшення виручки від реалізації вітчизняної експортної продукції.

Водночас, слід відзначити наявні численні наукові підходи до питання оцінки ефективності і результативності двостороннього співробітництва держав. Проте питанню оцінюванню ефективності співробітництва держави з міжнародними фінансовими інституціями приділяється незначна увага. Зокрема, розглядаються методологічні основи оцінювання ефективності конкретних фінансових проектів, кредитних договорів, зовнішніх запозичень держави, не узагальнюючи і не поширюючи їх на співробітництво країни з певною міжнародною фінансовою організацією. З даної точки зору вважаємо більш наближеною методику оцінювання ефективності транскордонного

співробітництва Н. Мікули. Зокрема науковець зазначає, що оцінка транскордонного співробітництва не може бути визначена прямими методами. Як непрямі методи оцінки ефективності можна використати показники прикордонної торгівлі, взаємної зовнішньої торгівлі та інвестиційної діяльності, обсяги фінансової підтримки з міжнародних фондів та структур, суспільні ефекти від реалізації заходів та транскордонних проєктів тощо. В кінцевому підсумку, розвиток транскордонного співробітництва призводить до підвищення якості життя, тому ще один напрям непрямої оцінки – це показники якості життя мешканців прикордоння, а також темпи їх зростання у порівнянні із іншими регіонами та середніми по країні [3].

Таким чином, вважаємо, що показники ефективності міжнародного співробітництва – це сукупність політичних, економічних, соціальних, екологічних, інфраструктурних, культурно-освітніх та інших результатів діяльності певної країни, які відображають наслідки реалізації програм співробітництва з певними міжнародними фінансовими організаціями у визначений період часу. У свою чергу потребують подальшого дослідження питання ідентифікації чинників, що формують кожну групу показників оцінювання. Також вважаємо, що сучасний стан та пріоритети подальшого розвитку країни мають визначальний вплив при визначенні вагомості тієї чи іншої групи критеріїв. Проте розробка ґрунтового механізму оцінювання ефективності співпраці країни з міжнародними фінансовими організаціями дозволить врахувати пріоритетні питання реалізації програм співпраці.

Список використаної літератури:

1. Боринець С. Я. Міжнародні фінанси: Підручник / С. Я. Боринець. — 2-ге вид., переробл. і доп. — К.: Видавництво «Знання»; КОО, 2001. — 873 с.
2. Кириченко О. О. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності / О. О. Кириченко та ін. — К.: Видавництво «Знання», 2000. — 563 с.
3. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : монографія. / Н. Мікула. — Львів : ІРД НАН України, 2004. — 395 с.

4. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: Учебник / Под ред. Л. Н. Красавиной. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 734 с.